

Lummav õhtu looga piiblist

"Simp", 4. XI '05

Tiiu Levald

Camille Saint-Saënsi ooperi "SIMSON JA DELILA" kontsertettekannet: rahvusooperi Estonia solistid ja orkester ARVO VOLMERI dirigeerimisel Estonia kontserdisaalis 29. X.

Istudes Estonia kontserdisaalis ning kuulates Estonia teatri orkestri (dirigent Arvo Volmer) ning koori (koormeister Elmo Tiisväli) esituses suurepärase arendusega hillitsetud ja samestisest, stiililt romantilisest *pianissimo*'st kuni saali täitva *forte*'ni kasvavat, lausa Händeli oratooriumide mõõtmetesse ulatuvat heebreallaste avastseeni, kuhu lisandus erakordselt särava kõlajõuga Simson (Roman Muravitski) oma võitlusele kutsuvate fraasidega, tajus vist ooperist lugupidavate saalisviibijate enamus, et siin ja praegu sünnib üks neist teatriimedest, mida võib veel kaua meenutada kui midagi kordumatut. Tehes kõrvalepõike ooperi saamisloosse, on intrigeeriv tabada end mitmelt ajatult tõdemuselt, aluseks poliitiline situatsioon, prohveti kuulsus omal maal ja suurkujude protežee.

Camille Saint-Saëns (1835 – 1921) oli imelaps, kes sai tuntuks Madeleine'i kirikus organistina ning leidis kiiresti tunnustust ka heliloojana. Kuid talle kõige populaarsema positsiooni muusikalukku toonud ooperi "Simson ja Delila" saatust oli sellest hoolimata pikkade keerdkäikudega. See vana piiblitlugu oli huvi

pakkunud juba 1600ndatel Hans Sachsile, 1700ndatel Jean-Philippe Rameau'le (libreto kirjutas Voltaire!) ja Georg Friedrich Händelile, kuid kuna eelmised Saint-Saënsi ooperid ei olnud õnnestunud, leidsid asjade üle otsustajad, et see lugu on teatrilavale liialt religioosne ja sobimatu. Pikkade heitluste tulemus oligi see, et ooper tuli tänu Ferenc Liszti asjaajamisele esiettekandele hoopis naaberriigis – Weimari öukonnateatris 1877. aasta 2. detsembril ja sai vääriliste ovatsioonide osaliseks, ning alles 13 aastat hiljem lavastati see Rouenis ja Pariisis.

Siinjuures on hämmastav teada, et samal ajal oli Ferenc Liszt suureks toeks ooperimaailma suurele reformijale Richard Wagnerile, kes tegi meeleehtlikke samme uue teatri loomiseks Bayreuthisse. Kuna Saint-Saëns kavandas esialgu tõesti oratooriumi ja alles hiljem otsustas ooperi kasuks, siis ongi lõpptulemus stiililiselt küllaltki eklektiline: I ja III vaatus on nii kooride kui ansamblitega kõrvutatavad parimate oratoriaalsete teostega muusikaloost. Terve II vaatus Delila aariate, Delila ja Simsoni dueti ning suure Delila ja Dagoni ülempreestri stseeniga kuulub kindlasti heade lauljate unistuste maailma ning ooperiliteratuuri kullafondi.

Muusikakriitikud on läbi aegade andnud üsna seinast seinna hinnanguid selle helilooja loomingule. On olnud arvamisi, et sisult rohkem kui tagasihoidlik muusika on kirja pandud väga professionaalselt ja leitud, et ta on olnud lausa novaator, kui partisan prantsuse ooperis, kes sisse toonud naaberriigis tegutseva "suure saatana" Wagneri olulise idee – juhtmotiivi.

Ja tõepoolest on need III vaatuse leheküljed ooperis, kus juba pimedas Simsoni kannatuste teemad põimuvad Delila ahvatlus- ja armutöö- tuste teemadega, ühed lummavamad. Eriline koht on Delila aariatel metsosopranite repertuaaris, seda kindlasti alates tema kaasaegsest Pauline Viardot'ist, kes oli pärit kuulsast Garciade lauljate dünastiast ja lummas kogu Euroopa ooperipublikut ning oli inspiratsiooni- allikaks oma aja heliloojatele.

Antud ettekande tegi kindlasti äärmiselt mõjusaks väga hea dünaamiline tasakaal, mille lõi dirigent Arvo Volmer. Viimastel aegadel on kohutavalt häirinud igat laadi ekstreemsituatsioonid nende spordihallide ja tehis-tehniliste situatsioonide tõttu, mis ei võimalda nautida inimehale harmooniatesse sulandumist, harmooniate terviklikkust ning olla kuulajal tervikus sees – näha tegijate emotsiooni valguses, tajuda pisimatki häälemängu varjundite skaalal.

Väga põhjalik ja tulemuslik on olnud koori ettevalmistus, igas nüansis oli paindlik orkester. Oli osatud vältida solistide katmist, väga reljeefselt joonistunud Saint-Saënsi kui oreli- mängust võlutu orkestratsiooni omapärad ning suured ning julged tempod, mida muidugi võimaldas suurepärase solistide koosseis, mis tõesti oli perfektne kolmest peategelasest kuni pisirollideni. Võib-olla üks väike tähelepanek, kui tahta midagi kriitilist sõnada: maailmalavadel juba tugevasti kanda kinnitanud Marianna Tarassova on arvatavasti juba üliõpilasaegadel laulnud Delila aariaid ning see on jätnud teatud pitseri nende esitusse.

Kui kogu ülejäanud partii, eriti duetid Simsoni ning Dagoni ülempreestriga kõlasid lummava eredusega ja samas erakordse muusikaalsusega orkestrifaktuuri sulandumisel, siis kahes viimases aarias oli tunda teatud "ülekaetud" tooniga maneeri. Aga muidugi on see vaid finess, mida ei taju asjasse pühendamatud.

Roman Muravitski tuletas oma särava hääle intensiivsusega meelde noort Plácido Domingot kõrgregistris ja ega just sageli ei kuule, et üks nii vabalt kõrgusi valdav tenor sulatab end nii diskreetselt partneriga ansambelisse. Jõuliselt pani end maksma Laimonas Pautieniuse Dagoni ülempreester. Kui Pärnus suvel kuulnud Rubinsteini "Deemonis" lummas tema baritoni suur kurbus ja hingevaev oma üksindusvalus, siis siin näitas laulja oma hääle metalli ja tarka häälekäsitlust – oskust oma üldsegi mitte eriti suure häälega täita saal. Kaldun arvama, et seda ooperit just eespool jutuks olnud stiililise eripära tõttu võetakse mängukavasse harva ja siiski tahaks loota, et Estonia järgmistesse hooaegadesse leiab see kolossaalne töö, mis kooril ja solistidel nii muusika kui prantsuskeelse teksti omandamisel nähtud, tee lavaaudadele.

On näiteks meeletult kahju, et just neil päevil oma suurt juubelit tähistaval Urve Tautsil jäigi see roll unistuseks. (Moskvast tuli esituskeeld ooperi temaatikat silmas pidades – siel – kõik kordub siin ilmas.) Peale külalisesinejate on ju meilgi juba vähemalt üks Delila osatäitja olemas, mõne aasta järel vahest koguni paar annet lisandumas.